

W 40-LECIE WIELKIEJ REWOLUCJI

Rok 1871. Marks pisał: „Ruch umysłowy, jaki odbywa się obecnie w Rosji, wskazuje, że głęboko w dolach zachodzi proces fermentacji. Mózgi są zawsze niewidzialnymi nićmi powiązane z ciałem ludu”.

Rok 1877. List Marksa: „Głupstwa, które wyprawiają rosyjscy studenci, są tylko symptomem, który sam przez się nie ma wartości. Ale jest to symptom. Wszystkie warstwy społeczeństwa rosyjskiego znajdują się w zupełnym rozkładzie, pod względem gospodarczym, moralnym i intelektualnym. Rewolucja zaczyna się tym razem na wschodzie, który był dotychczas niekniętym bastionem i armią rezerwową kontrrewolucji”.

Marksa i Engelsa w 1881 roku: „Kiedy Komuna Paryska uległa okrutnej masakrze zorganizowanej przez obrońców „porządku”, zwycięzcy nie przypuszczali, że ledwo upływie 10 lat, a daleki Petersburg zostanie wstrząśnięty wydarzeniem, które ostatecznie musi nieuchronnie doprowadzić — być może w wyniku długotrwałych i gwałtownych walk — do ustanowienia Komuny Rosyjskiej”.

Rok 1885. Engels: „Dla mnie ważne jest, aby w Rosji nastąpiło to, co się stało w Niemczech, aby rewolucja wybuchła... Tam gdzie sytuacja jest tak napięta, gdzie jest tak nagromadzenie rewolucyjnych elementów, gdzie ekonomiczne położenie olbrzymich mas ludności pogarsza się z każdym dn. m. gdzie istnieją wszystkie stopnie rozwoju społecznego, od prymitywnej wspólnoty wiejskiej do nowoczesnego wielkiego przemysłu i wielkich finansów, gdzie wszystkie te przeciwieństwa spaja przemoc bezprzykładnego despotyzmu, który staje się coraz bardziej nie do zniesienia dla młodzieży — rewolucja jest nieunikniona. Rewolucja — jeśli tam rozpocznie się rok 1789, to r. 1793 nie da na siebie długo czekać”.

Rosja w ciągu dziesięcioleci była brzemienią rewolucji. Wojna przyspieszyła jej wybuch podobnie, jak kiedyś rewolucyjny zryw komunistów. Walka kierowała dwustuletny mózg rewolucji — komunistyczna partia. Powstała Komuna Rosyjska — nadzieja robotników całego świata.

jest mu obce. Porażki i odwroty, jakie w rezultacie nastąpiły i jeszcze mogą nastąpić, złożony proces bolesnej reedukacji międzynarodowego ruchu robotniczego — to symptomy noszące w zarodku oczyszczoną z wynaturzeń, konsekwentną i bardziej skuteczną ofensywę socjalizmu. Ustroju, którego realizację, z ogromnym ciężarem historycznej zadłości i odpowiedzialności, podjęła 40 lat temu rosyjska klasa robotnicza, przeprowadzając Wielką Socjalistyczną Rewolucję Październikową.

Sto lat minie niedługo od niecierpliwych, narastających coraz głębszym przekonaniem przewidywań

Rozwój gospodarki ZSRR w liczbach

O radzieckiej reorganizacji

Ekonomia rolnictwa w ZSRR

Potrząs str. 4 i 5

Przyszły lata odbudowy. Globalna produkcja przemysłowa przekroczyła poziom 1913 r. trzydziście razy, produkcja przemysłu konsumpcyjnego wzrosła w porównaniu z r. 1913 trzydziestokrotnie. Związek Radziecki zbliża się w szybkim tempie do najbardziej rozwiniętych krajów kapitalistycznych pod względem rozmiarów produkcji na jednego mieszkańca. Reorganizacja systemu zarządzania gospodarką narodową przyniesie zapewne dalsze efekty. Nastąpił awans materialny i kulturalny narodów radzieckich. Kapitał trudu i wyzwoleń przynosi procenty. Socjalizm nie dokonuje cudów, nie przyspiesza nawet w ciągu 40 lat kraju zaoconego w kraj mlekiem i miodem płynący. Stwarza jednak warunki, które — coraz lepiej wykorzystywane — wcześniej czy później przyniosą owoce.

a VIII Plenum została jasno określona generalna linia partii w polityce rolnej na najbliższą przyszłość. Jeszcze wyraźniej sprecyzowano ją w wytycznych styczniowych KC PZPR i NK ZSL, które rozwinęły tezy Uchwały VIII Plenum i nakreśliły bardziej szczegółowy, doraźny program poprawy. Równocześnie zaś wytyczne nakreśliły w zarysach program dalszego działania. Bez względu na formy realizacji polityki i pomocy państwa dla rolnictwa — niedwuznacznie została ustalona dalsza socjalistyczna droga przebudowy wsi, droga, z której nie rezygnujemy.

Od z górą roku — po dzień dzisiejszy — trwa dyskusja na temat przyszłego modelu naszego rolnictwa. I żadna chyba dziedzina naszego życia gospodarczego nie doczekała się tak bogatej literatury publicznej jak rolnictwo. W dyskusji zabierali głos politycy, działacze społeczni i ekonomiści. I chociaż najmniej może wypowiedziało się w niej ludzi związanych bezpośrednio, praktycznie z rolnictwem, wiele wypowiedzi niosło znamiona wyraźnego dominowania zagadnień produkcyjnych.

Charakterystyczne przy tym było dla dotychczasowej przeszłości rolnictwa, że dyskusji wyszły jej ukończonymi. Prace publicystyczne jak w żadnej innej dziedzinie, popierane były olbrzymim materiałem statystycznym, który komentowano wszechstronnie dla uzasadnienia głoszonych tez. Kraszonoskość o taką czy inną ocenę produkcji rolnej, prześwieciano słowami i podtekstami, byle doszukać się czyjejś winy za popełnione błędy lub zrzucić z siebie te winy. Przy okazji dyskusja nagromadziła bogaty materiał; w okresie jej trwania starło się wiele poglądów popartych

nym bowiem bezpośrednim czynnikiem była gruntowna zmiana stosunku producenta do produkcji. Rolnik, a zwłaszcza chłop indywidualny, widzi przed sobą po październiku korzystne perspektywy, chce więc produkować. Do różniczek tedy czynników natury materialnej doszedł również — będący częściowo ich wynikiem — czynnik psychologiczny. Stał się on jednym z decydujących ogniw wzrostu produkcji w ostatnim roku i był — jak się to określa — naszą największą i najbardziej efektywną inwestycją w rolnictwie. Pozostawienie chłopu swobody w wyborze sposobu gospodarowania

Po drugiej wojnie światowej, w rezultacie walki o wyzwolenie narodowe i społeczne oraz w wyniku zniszczenia siły militarnej Niemiec hitlerowskich, w wielu krajach Europy rozpoczął się przygotowany dziesiątkami batalii klasowych skomplikowany proces budowania podstaw socjalizmu. W nowych warunkach historycznych, w warunkach istnienia systemu państw socjalistycznych powtórzyła się droga sukcesów i trudności radzieckiego proletariatu. Na robotniczym biegunie ludzkości wyrosła i sfurmowała się — potężna międzynarodowa siła polityczna i ekonomiczna.

Socjalizm, ukształtowany początkowo w jednym kraju, stał się systemem o światowej skali. Ten ilościowy i jakościowy wzrost nie przysporzył szeregu ujemnych zjawisk w międzynarodowym ruchu robotniczym. Siła tego ruchu jest przecież zdolność do najbardziej ostrej samooceny. XX Zjazd KPZR stał się sygnałem nakładającym na każdego komunistę moralny obowiązek konsekwentnego oczyszczenia socjalizmu z wszystkiego, co

zwanie ich przyczyn. Mniej natomiast było praktycznych wniosków, które by postulowały, jak w sposób najkorzystniejszy realizować podstawy nowej polityki w stosunku do rolnictwa. Zbyt mało zajmowano się praktycznymi sposobami realizacji wytycznych, które można uważać za początek sprężynowanego programu agrarnego.

Styczniowe wytyczne KC PZPR i NK ZSL dały rolnictwu — jako pierwszej dziedzinie naszej gospodarki narodowej — program regulujący najpilniejsze problemy. Konfrontacja wytycznych z obecną sytuacją w rolnictwie, z wynikami minionego roku, prowadzi do wniosku, iż słuszne założenia dały dobre rezultaty.

Osiągnięliśmy nawet więcej niż można się było spodziewać na podstawie prostego rachunku przewidywanej efektywności uruchomionych środków materialnych. Głównie

zasadzie przemian. W większość rozwiązane spółdzielnie były organizmami niezdolnymi do racjonalnego gospodarowania, żyjącymi na koszt społeczeństwa. Za uzyskanie kredytów państwowych... potrafili obniżyć produkcję rolną. Nie trzeba dziś nawet przypominać, co było powodem powstania tak wielu spółdzielni tego właśnie rodzaju. I nie trzeba chyba również przekonywać nikogo, że jedyną drogą zmiany tej sytuacji było przywrócenie pełnej dobrowolności w organizowaniu spółdzielni produkcyjnych i przestrzeganie samorządności. Pewnie, że przyszło zapłacić wysoką cenę za dawne błędy. Ale też — mimo spadku liczbowego — spółdzielczość produkcyjna od radza się teraz silna i rokuje dobre nadzieje na przyszłość. W bieżącym roku istniejące spółdzielnie przy pełnej swobodzie gospodarowania osiągnęły lepsze wyniki niż dawniej, kiedy to hojnie rozdano państwowe pieniądze w postaci kredytów dla spółdzielni produkcyjnych i dopłat do POM.

ROLNICTWO PO ROKU

TADEUSZ JAWORSKI, JAN STELMACH

Zmiany objęły więc na wsi nie tylko chłopów indywidualnych, lecz również chłopów zrzeszonych w spółdzielniach. Na to zrodzenie się nowej atmosfery na wsi decydujący wpływ miały posunięcia natury politycznej. Współdziałały jednak z nimi i umacniały ich wpływ czynniki natury materialnej. Swoje wielkie znaczenie miała przede wszystkim zwiększona pomoc produkcyjna państwa, chociaż nie była ona jeszcze tak wielka, aby mogła stać się czynnikiem decydującym. Szczególną jej cechą był kierunek pomocy, obliczony na gospodarstwa gwarantujące najlepsze jej wykorzystanie. Zmniejszono więc na ogół uprzywilejowanie PGR i spółdzielni produkcyjnych, zwiększono natomiast pomoc dla gospodarstw indywidualnych.

Warto pokrótce zatrzymać się nad realizacją trzech podstawowych form pomocy państwa dla rolnictwa. Są to — kredyty, dostawy środków produkcji oraz pomoc fachowa i rozwój wiedzy rolniczej. Nakłady na rolnictwo z budżetu państwa według planu wyniosła w 1957 r. 11 mld zł, w tym 5,7 mld na inwestycje. Kredyty dla gospodarki chłopskiej przekroczyły przy tym 1 mld zł.

Wzrost kredytów jest znaczny, ale nie zaspokaja w pełni potrzeb wsi. W wyniku jednak korzystniejszej koniunktury chłopów znacznie rozszerzyli inwestycje ze środków własnych. Osiągnęły one w br. szacunkowo ok. 4,4 mld zł wobec 2,42 mld zł w 1956 r. Ogółem buduje się w

W sumie zaczęły działać dwa bardzo ważne czynniki: — świadomość, że państwu zależy na zmianie atmosfery na wsi, że zmianie tej sprzyjać będzie bieżąca i przyszła polityka w stosunku do wsi, oraz — wzrost materialnego zainteresowania chłopów w rozwijaniu produkcji.

W wyniku radykalnie zmieniła się atmosfera na wsi. Szereg zaś następujących po sobie posunięć gospodarczych i politycznych był katalizatorem korzystnych zjawisk, przyspieszał je.

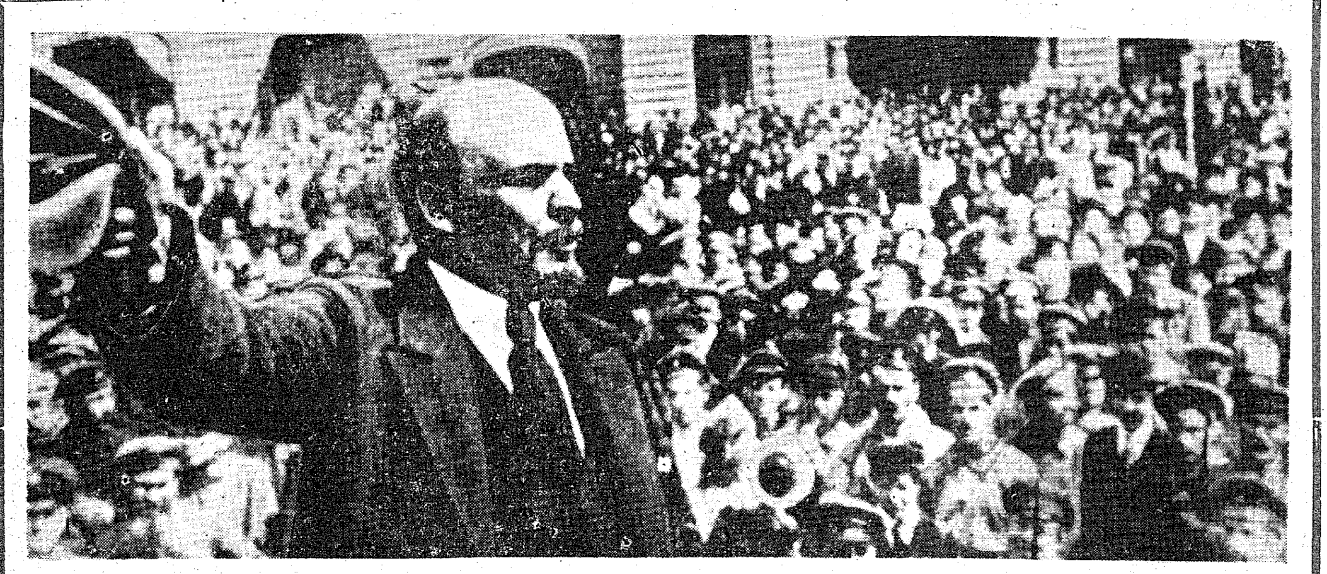
Zniesienie ograniczeń w obrocie ziemią wywołało niewidzialny po wojnie pęd do zagospodarowywania gruntów. Już od pierwszych tygodni sygnalizowano stały wzrost cen ziemi i związany z intensywnym zagospodarowaniem wzrost cen na konie. Praktycznie biorąc — nie ma już w tej chwili wolnej ziemi. Obsiano niemal wszystkie grunty nadające się do oroszenia, zwiększając obszar gruntów ornych do 15,9 mln ha wobec 15,39 mln ha w 1955 r.

Słyszysz się niejednokrotnie, że wprawdzie wśród chłopów indywidualnych zaszły zmiany na lepsze, ale wiele czasu musi upłynąć, nim na wsi przywróci się pełną popularyzność idei spółdzielczości produkcyjnej. Jako argument podaje się rozpamiętywanie się wielu spółdzielni produkcyjnych, które mogły i powinny być dalej istnieć. Powodem miało być całkowite załamanie się ruchu spółdzielczości. Faktem jest istotnie, że rozwiązało się wiele zdrowych spółdzielni produkcyjnych. Był to jednak jedynie ulimnny produkt uboczny słusznych w

DOKONCZENIE NA STR. 2

X Plenum KC PZPR

W dniach 24 — 26 X. 1957 r., odbyło się X Plenum Centralnego PZPR. Na zebraniu tym I sekretarz KC PZPR Władysław Gomułka wygłosił referat pt.: „Sytuacja w Partii i kraju”. Po dyskusji podjęta została jednomyślnie uchwała „O weryfikacji członków Partii”. Równocześnie Plenum KC przesunęło termin zwołania I Zjazdu PZPR na piątnię 1958 r.

40 lat temu, dnia 7 listopada 1917 r. w Piotrogradzie w wyniku zbrojnego powstania robotników i żołnierzy, kierowanych przez partię bolszewików, obalone zostały rządy kapitalistyczno-obszarnicze w Rosji i władzę objął rząd Delegatów Robotniczych, Chłopskich i Żołnierskich. W HISTORII LUDZKOŚCI ROZPOCZĘŁA SIĘ NOWA EPOKA: EPOKA SOCJALIZMU.

Rozwój gospodarki ZSRR w liczbach*)

Podajemy niżej dane statystyczne dotyczące rozwoju podstawowych dziedzin gospodarki Związku Radzieckiego na przestrzeni minionych 40 lat. Osiągnięcia 40-lecia zostały porównane z jednej strony z 1913 r., który stanowi statystyczny punkt wyjścia, ale — trzeba o tym pamiętać — nie stanowi faktycznie punktu wyjścia dla władzy radzieckiej; punkt taki nie został zanotowany w rocznikach statystycznych, a w wyniku zniszczeń wojny światowej i domagowej był niewątpliwie w wielu wypadkach bliżej zera. Z drugiej zaś strony wyniki te zostały porównane z najbardziej rozwiniętymi krajami kapitalistycznymi. Historia gospodarki ZSRR zapisana liczbami ton, kWh itp. jest historią najprostsza, z której jednak przy odrobinie inwencji można odczytać ogrom pracy i wyrzeczeń narodów radzieckich.

Najbardziej dynamicznym i określającym rozwój gospodarki radzieckiej był przemysł środków produkcji. Niektóre dane z tej dziedziny ilustruje tabl. 1 i 2.

Dane tablicy 1 dowodzą, że ZSRR

w produkcji podstawowych wyrobów przemysłu ciężkiego osiągnął w porównaniu z 1913 r. wzrost co najmniej ok. 10-krotny, a w skali światowej wysunął się na drugie miejsce po USA. W związku z tym wzrósł udział Związku Radzieckiego w produkcji światowej (tablica 2).

Przyczyną tych zmian było niespytane dotąd tempo wzrostu. Dodać należy, że do okresu rozbudowy gospodarki radzieckiej w normalnych warunkach należałoby faktycznie tylko 20 lat. Pozostałe lata przypadają na okres wojny i odbudowy zniszczonych wojennych. I tak w 1928 roku osiągnięto poziom produkcji z 1913 r., a w 1948 r. poziom z 1940 r. Lata 1913 — 1928 i 1940 — 1948 dla ZSRR były latami wojny i odbudowy zniszczonego potencjału wytwórczego. Jednocześnie dla USA były to okresy największego wzrostu. Tylko w latach 1928 — 1940 i 1948 — 1956 sytuacja obu krajów, najogólniej biorąc, nadaje się do porównania i właśnie w tych okresach tempo wzrostu przemysłu ciężkiego w ZSRR było kilka-

кратно wyższe aniżeli w USA. Dane tablicy 3 dowodzą, że w latach 1948 — 1956 nie tylko procentowe tempo przyrostu produkcji było w ZSRR wyższe od USA, ale w odniesieniu do stali i cementu po raz pierwszy absolutne przyrosty przewyższały odpowiednie przyrosty w USA.

Analizując te dane trzeba pamiętać, że rozwój gospodarki krajów kapitalistycznych dokonywał się w dogodniejszych warunkach. Oparto był w dużej mierze o źródła zewnętrzne (wzrost kolonii, pożyczki i kontyrbucje), o wyższy poziom kultury technicznej oraz o lepiej rozwinięty przemysł lekki i rolnictwo. W Związku Radzieckim rozwój oparty był wyłącznie o źródła wewnętrzne. Zaś niski poziom przemysłu lekkiego oraz rozbudowane i zdezastowane wojnami rolnictwo przysparzały gospodarce ZSRR ogromnych trudności.

Niezbędnym uzupełnieniem przytoczonych danych jest zbadanie wielkości produkcji na 1 mieszkańca. Ilustruje to tablica 3.

Rozpiętość w produkcji przypadającej na 1 mieszkańca między najbardziej rozwiniętymi krajami kapitalistycznymi z 5 — 10-krotnej a niekiedy 20 i 30-krotnej zmalała do 1,5 — 2-krotnej — w stosunku do Francji, Anglii i Niemiec, a 2,3 — 4-krotnej w stosunku do USA.

Porównując wskaźniki produkcji na 1 mieszkańca, trzeba zwrócić uwagę na inne, ważne zjawiska związane z rozwojem produkcji przemysłowej jak — stopień urbanizacji kraju, strukturę zawodową ludności i w związku z tym stopień kultury wytwórczej. Zauważamy w tablicy 3 zmniejszenie dystansu dzielącego ZSRR od USA i innych krajów kapitalistycznych w wielkości produkcji na 1 mieszkańca związane jest nie tylko z dynamiką produkcji i liczby ludności, ale także z procesami urbanizacji i zmianą struktury zawodowej ludności. Np. w USA w r. 1910 udział ludności miejskiej wynosił 65,1%, a w roku 1954 wzrósł do 86,5%, czyli roczny przyrost wynosił średnio 0,5%.

W Związku Radzieckim udział ludności miejskiej w 1926 r. wynosił 17,9%, a w 1956 r. wzrósł do 42,4%, czyli roczny przyrost wynosił średnio 0,85%. Wskaźniki te zwiększają ciężar gatunkowy danych zawartych w tabeli 3 oraz rzutują na sytuację mieszkaniową ZSRR. Przeszło 4,5-krotny wzrost zatrudnienia poza rolnictwem ujemnie wpłynął na sytuację mieszkaniową w ZSRR. Mimo wzrostu budownictwa mieszkaniowego nie pozwoliło to na obniżkę nadmiernego zagęszczenia mieszkań.

Zestawiając wskaźnik wzrostu produkcji przemysłowej, co najmniej ok. 10-krotny a w niektórych znacznie wyższy, z 4,5-krotnym wzrostem zatrudnienia poza rolnictwem — wyciągamy wniosek o kilkakrotnym wzroście wydajności pracy, co dowodzi o wielkim postępie technicznym. Stosunkowo wysoki poziom techniczny osiągnął Związek Radziecki w zakresie hutnictwa i energetyki. Największe sukcesy odnotowujemy w przemyśle maszynowym. Znamy są osiągnięcia techniczne automatyki i elektroniki w zakresie techniki rakietowej, atomowej i energetyce jądrowej i wreszcie — wykulturyzacji technicznej ludzkości — „szluczyńskie” S. To wyniki długotrwałego, planowego wysiłku w zakresie tworzenia bazy technicznej oraz rozwoju nauki.

Odmienne aniżeli w przemyśle przedstawiał się w omawianym okresie rozwój rolnictwa. Tempo jego wzrostu jest nieporównanie słabsze, co ujemnie odbiło się na wzroście stopy życiowej ludności.

Ogólnie biorąc podstawowymi przyczynami stosunkowo słabszego rozwoju rolnictwa było: po pierwsze — napięta sytuacja międzynarodowa, która zmuszała ZSRR do przeznaczania części środków

Rozwój pogłowia zwierząt gospodarskich w ZSRR i głównych krajach kapitalistycznych.

Wyszczególnienie	Pogłowie ogółem w tys. sztuk	W tym: w tys. sztuk	Pogłowie trzodki chlewnej w tys. sztuk	Pogłowie owiec w tys. sztuk
ZSRR	51,7	24,9	17,3	88,7 ¹⁾
1.1.1916	51,7	24,9	17,3	88,7 ¹⁾
1.1.1928	60,1	24,3	22,0	107,0 ¹⁾
1.1.1933	63,5	19,4	9,9	37,3 ¹⁾
1.1.1941 ²⁾	54,5	27,8	27,5	79,9
1.1.1950	58,1	24,6	22,2	ok. 78
1.1.1953	55,2	24,3	28,5	94,3
1.X.1953	63,0	27,5	47,6	114,9
1.X.1956	70,4	30,9	58,4	129,8
USA	55,8	54,0	40,7	40,7
1913	95,4	24,4	55,0	31,6
1955	95,4	24,4	55,0	31,6

Wyszczególnienie	W latach 1913-1956	W latach 1913-1956	W latach 1913-1956	W latach 1913-1956
ZSRR	37	18	12	64 ¹⁾
1.1.1916	37	18	12	64 ¹⁾
1.1.1928	39	19	14	70 ¹⁾
1.1.1933	21	12	6	23 ¹⁾
1.X.1956	35	15	28	65
USA (1955 r.)	53	19	34	71

*) Wykorzystano dane statystyczne i opracowano na podstawie Kartyrolnictwa i R. Rakowski „40 lat rozwoju gospodarki ZSRR”, „Nowe Drogi” Nr 10-11/57.

1) Łącznie z kozami.
2) Od r. 1941 w obecnych granicach.

Niektóre wskaźniki wydajności pracy w rolnictwie ZSRR

Wyszczególnienie	Jednostka miary	1913	1928	1937	1956
Ludność rolnicza	mln os.	105	120	94	85
Sila pociągowa ogółem	mln KM	35	34,3	29,6	32
Powierzchnia zasiewów	mln ha	195	113	135,3	194,7
Ilość bydła rogatego ¹⁾	mln szt.	54,2 ²⁾	60,1	47,5	70,4
Ilość trzody ¹⁾	mln szt.	17,3	22,0	20,0	56,5

*) Dane do r. 1937 — na 1.X., w r. 1956 na 1.X.
2) Rok 1916.

Rozwój produkcji głównych wyrobów powszechnego użytku

Okres	Lata	Tkaniny bawełniane	Tkaniny wełniane	Obuwie skórzane	Mięso do produkcji przemysłowej	Mięso do produkcji konsumpcyjnej	Cukier
		Ogółem w mln. m	Ogółem w mln. m	Ogółem w mln. par	Ogółem w tys. ton	Ogółem w tys. ton	Ogółem w tys. ton
		na 1 mieszkańca kraju w m.	na 1 mieszkańca kraju w m.	na 1 mieszkańca kraju w parach	na 1 mieszkańca kraju w kg	na 1 mieszkańca kraju w kg	na 1 mieszkańca kraju w kg
1	2	3	4	5	6	7	8
Okres odbudowy	1913	2582	18,5	103	0,7	6 ¹⁾	0,4
Okres kolektywizacji	1928	2678	17,6	87	0,6	58	0,4
Okres II 5-letki	1937	2694	16,8	89	0,56	57	0,5
Okres przed II wojną światową	1947	3448	20,9	108	0,65	183	1,1
Okres odbudowy powojennej	1950	3954	20,6	120	0,6	211	1,1
Okres powojennej rozbudowy	1956	5500	27,4	268	1,3	286	1,4

TABLICA 1
Produkcja głównych wyrobów przemysłu ciężkiego w ZSRR przed rewolucją i obecnie

Wyszczególnienie	1913	1956	wielokrotność wzrostu w 1956 w stosunku do 1913
Węgiel kamienny w mln ton	29,1	303,7 ¹⁾	10,4
Ropa naftowa w mln ton	9,2	83,8	9,2
Gaz ziemny w mln m sześciu	17	13675	804
Energia elektryczna w mld kWh	1,9	192	101
Ruda żelazna w mln ton	9,2	78,0	8,5
Koks w mln ton	4,4	46,6	10,6
Stal surowa w mln ton	4,2	48,6	11,6
Obrobione do wyrobów obróbki metalu w tys. szt.	1,5	121,3	81,9
Turbiny energetyczne w MW	5,9	5807	984
Traktory w tys. sztuk	— ¹⁾	184	—
Samochody cięż. w tys. sztuk	—	357,6	—
Kwas siarkowy w tys. ton	116	4323	37,3
Soda kaustyczna w tys. ton	5,1	563,4	10,2
Soda kalcynowana w tys. ton	140	1545	9,7
Nawozy mineralne w tys. ton	69	10900	147
Cement w mln ton	1,5	24,9	16,7
Cegła w mld sztuk	2,9	21,0	7,2

1) We wszystkich tablicach kreska oznacza, że dane zjawisko nie występuje.
2) Kropki w tablicach oznaczają brak danych.
3) Bez węgla brunatnego.

TABLICA 2
Produkcja głównych wyrobów w uprzemysłowionych krajach świata i ZSRR przed rewolucją i obecnie

Wyszczególnienie	1913 r.	1956 r.	1913 r.	1956 r.
Paliwo w przeliczeniu na węgiel kamienny w mln ton ¹⁾	1324	100,0	3638	100,0
Produkcja światowa ogółem w tym: USA	561	42,4	1379	35,9
Anglia	292	22,1	227	5,9
Niemcy	180	13,6	257	6,7
Francja	44	3,3	73	1,9
ZSRR	41	3,1	511	13,3
Energia elektryczna w mld kWh	26,6	100,0	1671,3	100,0
Produkcja światowa ogółem w tym: USA	22,5	61,5	675,0	40,4
Anglia	4,5	12,5	102,3	6,1
Niemcy	5,0	13,7	117,8	7,0
Francja	2,7	7,4	54,0	3,2
ZSRR	1,9	5,2	192,0	11,5
Stal surowa w mln ton	76,6	100,0	283,9	100,0
Produkcja światowa ogółem w tym: USA	31,8	41,5	104,5	36,8
Anglia	7,8	10,2	21,0	7,4
Niemcy	17,6	23,0	29,3	10,3
Francja	4,7	6,1	13,4	4,7
ZSRR	4,2	5,5	48,6	17,1
Cement w mln ton	37,7	100,0	232,4	100,0
Produkcja światowa ogółem w tym: USA	15,7	41,6	53,3	22,9
Anglia	2,9	7,7	13,0	5,6
Niemcy	6,8	18,0	23,4	10,1
Francja	1,9	5,0	11,4	4,9
ZSRR	1,5	4,0	24,9	10,7

1) Produkcyjność paliw ogółem obejmuje: węgiel kamienny, węgiel brunatny, ropę naftową, gaz ziemny, energię elektryczną wyprodukowaną w elektrowniach wodnych. Zasady przeliczenia na węgiel kamienny: węgiel brunatny dla ZSRR przyjęto w wysokości 0,5 tony węgla kamiennego, dla pozostałych krajów — 0,3 tony węgla kamiennego, ropę naftową przyjęto w wysokości 1,3 tony węgla kamiennego, gaz ziemny w wysokości 1000 m³ = 1,33 tony węgla kamiennego, energię wodną 1000 kWh = 0,6 tony węgla kamiennego.
2) Obejmuje wyłącznie kraje wyszczególnione w niniejszym zestawieniu.

TABLICA 3
Ekonomiczny poziom (w przeliczeniu na jednego mieszkańca) produkcji głównych wyrobów przemysłowych w ZSRR i krajach uprzemysłowionych

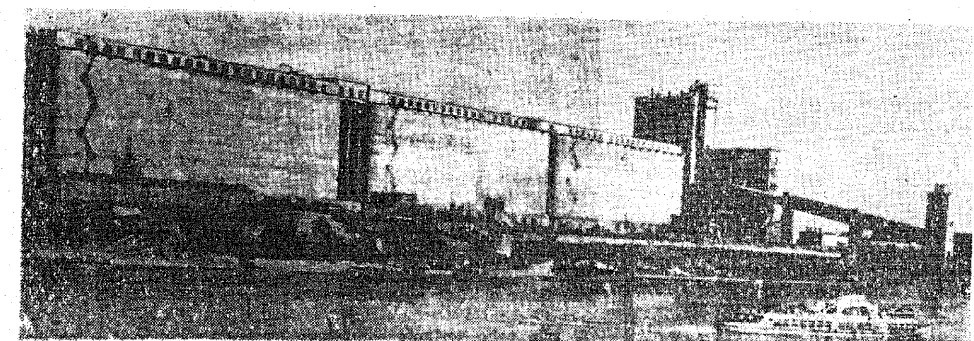
Wyszczególnienie	1913	1956	1913	1956
Paliwo ¹⁾ w przeliczeniu na węgiel kamienny w kg na 1 mieszkańca	772	263	14 ³⁾	55
Produkcja światowa ogółem w tym: USA	5770	1963	8200	323
Anglia	6864	2335	4433	174
Niemcy	2687	914	3696	145
Francja	1106	376	1674	66
ZSRR	294	100	2542	100
Energia elektryczna w kWh na 1 mieszkańca	96 ²⁾	686	611	64
Produkcja światowa ogółem w tym: USA	229	16,6	4014	430
Anglia	106	757	1998	2,9
Niemcy	75	5,6	1636	177
Francja	68	4,6	1234	129
ZSRR	14	100	955	100
Stal surowa w kg na 1 mieszkańca	45	150	104	43
Produkcja światowa ogółem w tym: USA	327	1090	621	237
Anglia	137	620	410	169
Niemcy	263	877	421	174
Francja	118	393	307	127
ZSRR	30	100	242	100
Cement w kg na 1 mieszkańca	37	336	85	69
Produkcja światowa ogółem w tym: USA	162	1473	317	256
Anglia	69	627	253	204
Niemcy	102	917	36	271
Francja	49	445	2,1	210
ZSRR	11	100	124	100

1) Paliwa ogółem obejmują: węgiel kamienny, węgiel brunatny, ropę naftową, gaz ziemny, energię elektryczną wyprodukowaną w elektrowniach wodnych. Zasady przeliczenia podano w odnośniku do tablicy 2.
2) Obejmuje wyłącznie kraje objęte zestawieniem.
3) Łącznie z kozami.

TABLICA 4
Powierzchnia uprawy w rolnictwie w latach 1913—1955

Wyszczególnienie	Ogólna powierzchnia ziem pod uprawą w ZRR	z tego	pod uprawami zbożowymi	pod uprawami przemysłowymi
W latach bezwzględnych w milionach ha	1913 r.	105,0	94,4	4,5
1918 r.	113,0	92,2	8,6	
1937 r.	11,3	104,5	11,2	
1940 r. a)	150,4	110,5	11,8	
1950 r.	143,3	102,9	12,2	
1956 r.	194,7	128,3	13,1	
W latach bezwzględnych na 1 mieszkańca w ha	1913 r.	0,75	0,68	0,03
1921 r.	0,74	0,61	0,06	
1937 r.	0,81	0,63	0,07	
1941 r. a)	0,78	0,58	0,06	
1950 r.	0,79	0,57	0,07	
1956 r.	0,97	0,64	0,07	
W latach bezwzględnych na jednego rolnika w ha	1913 r.	1,0	0,9	0,04
1928 r.	0,94	0,8	0,07	
1937 r.	1,44	1,1	0,11	
1956 r.	2,29	1,51	0,15	

a) Od 1940 r. wszystkie dane dotyczą obecnego terytorium ZSRR.

Do tego elewatora zbożowego w Omsku (jednego z największych w ZSRR) napływa ziarno z zagospodarowywanych ugorów Kazachstanu i Syberii.

Mała możliwość zapoznania się ze zmianami w metodach i organizacji zarządzania przemysłem i budownictwem, dokonany ostatnio w ZSRR. Jestem w pełni przekonany, że ocenił te zmiany już dziś, po tak krótkim okresie funkcjonowania, byłoby lekkomyślnym przedsięwzięciem. Jeszcze bardziej zastanawiający na ten zarzut ktoś, kto, jak np. autor tego artykułu, miał możliwość wyrobienia sobie na nie poglądu na podstawie kilku czy może kilkunastu rozmów z działaczami gospodarczymi, i to głównie z grupy odpowiedzialnych politycznie i administracyjnie za przeprowadzenie reformy.

Są co prawda ludzie, którzy z góry bardzo dobrze wiedzą jak skłasyfikować powyższą reformę — co ona oznacza i co może a czego nie może dać. Ja do nich nie należę. Nawet po dwutygodniowym zapoznawaniu się z opiniami działaczy radzieckich na temat przeprowadzonych zmian, trudno mi formułować kategoryczne opinie. Myślę jednak, że pewne rozważania, które można było sobie wyrobić na interesujący temat, warte jest zakomunikowania i przemysłowi.

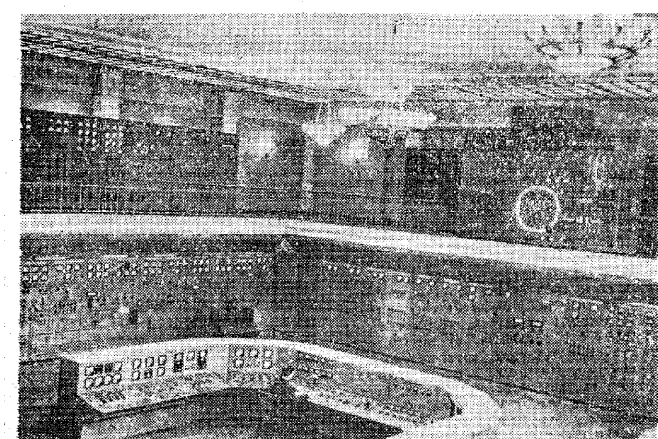
Chciałbym przy tym nie tyle zapoznać czytelników z faktami i konkretnymi rozwiązaniami organizacyjnymi radzieckiej reformy, są one na ogół znane, ile rozważyć jej najogólniejszy charakter i zasady, na których została ona oparta. Myślę, że można na tej podstawie skonfrontować zmiany radzieckie ze zmianami w funkcjonowaniu gospodarki, przygotowywanymi i przeprowadzanymi w naszym kraju.

ETAP ZMIAN

Stawiać pytanie dotyczące ostatnich zmian — jaki to jest etap, co będzie dalej i do jakiego systemu funkcjonowania ekonomiki w końcu doprowadzi, uważam za właściwe dla naszego sposobu rozumowania i naszej dyskusji ekonomicznej. W Związku Radzieckim pytanie tego rodzaju jest raczej nieaktualne. Koncepcja ostatnich zmian — jako fakt w świadomości społecznej, powstała z chwilą, kiedy została postawiona jako dojrzała do realizacji. Kierownictwo polityczne kraju i prasa koncentrują uwagę społeczeństwa na obecnych zadaniach i nie wypowiadają się w zasadzie o dalszym rozwoju. Nie stawiają problemów, które nie są aktualnie rozwiązywane.

Sam fakt jednak przeprowadzenia reformy, powodującej głębokie zmiany nie tylko w stanie faktycznym, ale i w wyobraźni, a nawet niektórych komórkach, dotyczących funkcjonowania radzieckiej ekonomiki, nie jest zapewne obojętny dla dalszego rozwoju. Jestem skłonny twierdzić, że wytwarza się atmosferę, społeczna sprzyjająca zmianom, wyciągnięciu z nich i oczekiwaniu na dalsze (na pewno jednak bez zniecierpliwienia, podobnego do naszego). Kruśnięcie tym samym podstawy dogmatyzmu. Od działaczy wymaga się elastycznego dostosowania się do nowych warunków poszukiwania nowych środków zwiększenia efektywności gospodarki.

Istnieje u nas opinia o pełnej przeciwności tego kierunku zmian, jaki został urzeczywistniony w radzieckiej reformie oraz tego kierunku, który chcemy realizować w naszej gospodarce. Różnice istnieją niewątpliwie. Sprowadzają się

Centralny pulpit rozdzielczy umieszczony wewnątrz korpusu akceleratora w gmachu laboratorium elektrofizycznego, w którym znajduje się największy na świecie synchrofazon Zjednoczonego Instytutu Badań Jądrowych pod Moskwą.

one, mówiąc najogólniej, do tego, że w Związku Radzieckim zmiany nastąpiły prawie wyłącznie w aparacie administracyjnym, stanowiącym nadbudowę nad przedsiębiorstwami, u nas natomiast dążymy przede wszystkim do zmiany roli przedsiębiorstwa w gospodarce i — co jest z tym związane — do zmiany zasad funkcjonowania przedsiębiorstw. Radziecką reformę można jednak zinterpretować dwójako:

a) jako próbę zastosowania nowych, lepszych metod kierowania gospodarką i planowania, przy utrzymaniu systemu szczegółowego, odgórnego zarządzania przedsiębiorstwami;

b) jako pierwszy etap zmian, polegający na dokonaniu korzystnych, niezbędnych przemian w aparacie kierownictwa, po którym nastąpi drugi etap ze zmianami w funkcjonowaniu przedsiębiorstw i całym systemie środków i instrumentów ekonomicznych.

Nie widzę przesłanek, które by przesądzały pierwszą czy drugą interpretację. Nie widzę więc podstaw, aby wykluczyć z góry, jako per-

Radzieckiej reorganizacji

JÓZEF PAJESTKA

spektywę dla Związku Radzieckiego, tę linię zmian w gospodarce, którą chcemy obecnie u nas realizować. Myślę zresztą, że już w niedalekiej przyszłości można będzie zaobserwować dalszy kierunek rozwoju.

OGÓLNY CHARAKTER REFORMY

Jak już wykazano, reforma dotyczyła prawie wyłącznie reorganizacji aparatu administracyjnego przemysłu i budownictwa. Aczkolwiek jej pozytywne skutki dotkną niewątpliwie przedsiębiorstwa, w funkcjonowaniu przedsiębiorstw, w ich samodzielności reforma nie zmieniła — jak daleko mi wiadomo — bezpośrednio nic.

Wspomniane zmiany w administracji polegają na tym, że poprzednie funkcje centralnych organów — ministerstw, przejęły ośrodki terenowe — tzw. „sownarchozy” (rady gospodarki narodowej). Zlikwidowano przeważającą ilość ministerstw (25); niektóre pozostałe ministerstwa mają inne niż poprzednio funkcje i zadania. Na miejsce tego centralnego aparatu powstało 105 sownarchozów, które sprawują funkcję zarządzania przemysłem i budownictwem w określonych rejonach ekonomiczno-administracyjnych (utworzono 105 takich rejonów).

Powyższy charakter zmian oznacza, że w wyniku reformy nie nastąpiło zmniejszenie administracyjnej nadbudowy nad przedsiębiorstwami (średni sownarchoz ma kilkadziesiąt — do tysiąca zatrudnionych, duże — nawet ponad dwa tysiące). Nie było to jednak zasadniczym celem przeprowadzonych zmian.

Występuje u nas niekiedy maniera lekceważenia zmian dokonywanych w aparacie administracyjnym. Wiąże się ona najczęściej z koncepcjami w pełni wolno konkurencyjnego modelu ekonomicznego. W każdym jednak innym rozwiązaniu modelu — przy zachowaniu koniecznych funkcji centralnego planowania i centralnego kierowania gospodarką (bezpośrednimi i pośrednimi metodami) oraz scentralizowania pewnych funkcji zarządzania w ramach większych organizmów gospodarczych — organizacja aparatu planującego i kierującego produkcją ma kapitalne znaczenie. Jest prawdą, że reorganizacja organów kierujących nie może rozwiązać wszystkich problemów, wyeliminować wszystkich wad w funkcjonowaniu gospodarki; może jednak wiele. Myślę że właśnie radziecka reforma jest przykładem realizacji pewnych kierunków zmian organizacyjnych, mogących przynieść pozytywne rezultaty w podniesieniu efektywności gospodarki.

Jeżeli rozważa się reorganizację organów kierujących gospodarką, to nie chodzi tu oczywiście o takie powierzchowne zjawiska, jak np. struktura aparatu urzędniczego. Zasadnicza treść ekonomiczna, która się za tym kryje, to przede wszystkim:

1) sposób rozmieszczenia ośrodków dyspozycyjnych,

2) wpływ tego na rozpoznanie potrzeb i możliwości oraz na koordynację działalności ekonomicznej.

W tym właśnie widzieć trzeba, jak mi się wydaje, podstawowe znaczenie dokonanej reformy — o ile chodzi o jej wpływ na metody zarządzania, na podniesienie efektywności gospodarki. Jest jeszcze drugi problem. Reforma istotnie zwiększyła polityczne znaczenie i ekonomiczną rolę jednostek terenowych — dała w ich ręce poważną władzę i zwiększyła ich wpływy polityczne. Ten aspekt zagadnienia można jednak w tym miejscu pozostawić na marginesie.

PRZESUNIĘCIE OŚRODKÓW DYSPOZYCYJNYCH

Jednym z głównych czynników powodujących pozytywne skutki ekonomiczne dokonanej reformy — jest zbliżenie ośrodków dyspozycyjnych do produkcji, do przedsiębiorstw. Samego faktu zbliżenia ośrodków dyspozycyjnych do produkcji — w wyniku likwidacji centralnych ministerstw i zorganizowania sownarchozów — nie trzeba chyba udawać. Pozytywne skutki powyższego, to przede wszystkim: zwiększenie operatywności zarządzania, tj. w szczególności szyb-

kości i sprawności w podejmowaniu decyzji oraz lepsze zarządzanie, będące wynikiem głębszej znajomości przedsiębiorstw i częstych bezpośrednich kontaktów z przedsiębiorstwami. Rezultaty tego są jawne i szeroko widoczne. Likwidacja długich i ciężkich dróg centralnej biurokracji daje natychmiastowe skutki ekonomiczne, których nie można kwestionować.

Zbliżenie ośrodków dyspozycyjnych do produkcji może jednak być zrealizowane różnymi drogami. Przecież i nasze projektowane i realizowane zmiany, dające w wyniku zwiększenie samodzielności przedsiębiorstw oraz skupienie niektórych funkcji zarządzania w organach nadrzędnych nowego typu (zastępujących dotychczasowe centralne zarządy) oznaczają zbliżenie dyspozycji do produkcji. Charakterystyczne dla radzieckiego rozwiązania powyższego zagadnienia wydają mi się następujące momenty:

1) nowopowstałe organa dyspozycyjne są to jednostki typu administracyjnego, mające charakter ministerstw wielobranżowych,

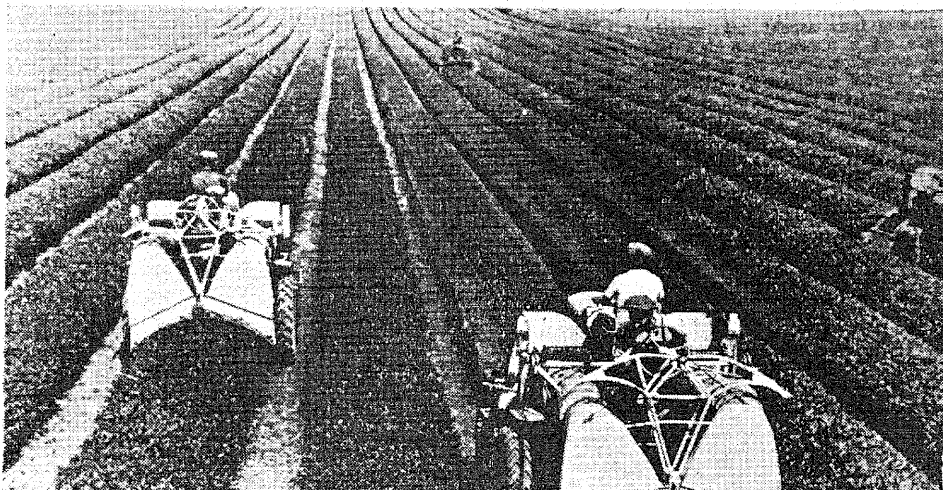
2) utworzono je na zasadzie terytorialnej.

W porównaniu z projektowanymi u nas rozwiązaniami, widąc tu bardzo poważne różnice. Nie mówiąc o roli przedsiębiorstw i metodach kierowania ich działalnością zwraca uwagę przede wszystkim jednolitość rozwiązań. Przyjęto jeden typ organu nadrzędnego nad przedsiębiorstwami, podczas gdy u nas projektuje się bardzo różne formy organizacyjne, uwzględniające specyfikę różnych branż. Drugie zagadnienie — to terytorialne kryterium organizacyjne. Ma ono szczególne znaczenie, toteż warto mu poświęcić nieco więcej uwagi.

PRYMAT KOORDYNACJI TERENOWEJ

Nie trzeba chyba wyjaśniać, jakie ogólne znaczenie dla koordynacji działalności ekonomicznej (w proce-

sie planowania i operatywnego kierownictwa) ma rozlokowanie ośrodków projektujących (w planowaniu), działalności ekonomicznej i mających władzę dyspozycyjną. Poprzednie doświadczenia radzieckie (a również nasze) wykazały, że istnienie ośrodków centralno-branżowych rodzi naturalne skłonności, dające prymat koordynacji wewnątrzbranżowej. Na tym polu polega to, co w krótkiej postaci przybierało tendencje prowadzenia w ramach resortu „naturalnej gospodarki” (jak to często określa się w ZSRR). Ostatnia reforma radykalnie przemieniła te dyspozycje organizacyjne. Nowe założenia organizacyjne sprzyjają prymatowi koordynacji terenowej. Myślę, że jest to rezultatem oceny, że w warunkach geograficzno-ekonomicznych Związku Radzieckiego prymat koordynacji terenowej ma zdecydowanie więcej stron pozytywnych.

Maszyny do zbioru herbaty na plantacjach w Gruzji

EKONOMIKA ROLNICTWA W ZSRR

KAZIMIERZ SOKOŁOWSKI

W kraju, w którym obszar zasiełno-przepracowywany przekracza 190 mln ha, z czego ok. 35 mln ha wzięto pod plug w uprawianiu wszystkich co nowe i zdrowe, na wysuwaniu praktycznych wniosków, wskazówek itp. oraz na opracowywaniu metod badań, analiz i wnioskowania. Można nawet powiedzieć, że metodologia stała się głównym problemem radzieckich placówek naukowych. I należy dodać, że od kilku lat ekonomicy radzieccy nie obracają się jedynie w sferze własnych lub uznanych za własne supozycji czy nastawień, lecz w powiększającym się stale zakresie korzystają ze szczegółowych danych statystycznych. Otworzył się statystyczno-materiałowy szereg Ministerstwa Rolnictwa, poddano krytyce metody Centralnego Urzędu Statystycznego, sięgnięto do materiałów, bez których nie ma prawidłowych uogólnień i uzyskano możliwość weryfikowania tych twierdzeń drogą ich konfrontacji z rzeczywistością).

Przykłady z dziedziny ekonomiki rolnictwa najlepiej to potwierdza. A więc CUS otrzymuje obecnie nie mniej niż więcej tylko 30 tys. sprawozdań rachunkowych od indywidualnych kolchozów; sprawozdania te, odpowiednik książeczek rachunkowych naszego Instytutu Ekonomiki Rolnej, pozwalają uchylić rąbka warunków bytu oraz metod i wyników pracy członków różnych kolchozów w różnych republikach, krajach i obwodach olbrzymiego państwa. Po drugie, badania w zakresie kosztów produkcji i wydajności pracy w rolnictwie prowadzi Instytut Naukowo-Badawczy Państwowej Komisji Planowania (Gosplan), stosując w tym celu specjalne dochodzenia statystyczne wszystkich kolchozów w kilku wybranych obwodach ZSRR. Również Instytut Ekonomiczny Akademii Nauk ZSRR sięga wprost do terenu. Sekundując mu w tym instytut ekonomiczny republik związkowych oraz republik autonomicznych.

Ekonomiką rolnictwa w szerszym lub węższym zakresie zajmują się — jeśli nie liczyć Ministerstwa Rolnictwa — liczne uczelnie wyższe o charakterze ogólnym (uniwersytety, instytuty o charakterze szkół wyższych) lub specjalnym (wyższe szkoły ekonomiczne) i rolnicze, Wszechniższkowska Akademia Nauk Rolniczych im. Lenina, Akademia Rolni-

nych. Stwierdzić trzeba, że w obecnym okresie realizacja tego założenia organizacyjnego daje niezwykle skutki ekonomiczne. Wierzyć można, że w najbliższej przyszłości skutki te mogą być jeszcze poważniejsze. Analizując źródła wynikające z usprawnienia gospodarki, wskazać można na następujące, moim zdaniem, główne elementy: likwidacja barier resortowych, niezwykle ostro, czasem wręcz karykaturalnie występujących w terenie, pozwoliła na szybkie zlikwidowanie wielu z tym związanych nonsensów ekonomicznych. Stworzenie ośrodków terenowych bardzo sprzyja kompleksowemu rozpatrywaniu specjalizacji i kooperacji przedsiębiorstw danego rejonu. Aktywność w tym zakresie jest bardzo intensywna. Sprzyja ona również współpracy technicznej przedsiębiorstw, lepszej gospodarce kadrami itd.

Oczywiście, prymat koordynacji terenowej obok stron pozytywnych ma i strony negatywne. Krótko można by powiedzieć, że to, co było silną stroną poprzedniej organizacji (i odwrotnie). Ważny jest jednak ogólny bilans cech ujemnych i dodatnich. Według oceny, na którą chciałbym sobie na zakończenie pozwolić, uważam, że pozytywne strony prymatu koordynacji terenowej są decydująco przeważające w obecnym okresie.

*) Jeżeli mówię o sownarchozach, jako jednostkach typu administracyjnego, nie myślę przez to kwestionować ani charakteru kolegiatności kierownictwa tego organu, które jest radą, ani znaczenia szerokiego aktywności społecznej, grupowanego wokół nich przede wszystkim w tzw. radach terytorialno-ekonomicznych.

czym im. Timiriazewa w Moskwie i in.), wreszcie instytuty, spośród których wymienić wypada: Instytut Ekonomiczny Akademii Nauk ZSRR oraz Instytut Naukowo-Badawczy Gosplanu; te ostatnie nie są instytutami jedynie rolniczymi, lecz rolnictwo zajmuje w nich jedno z naczelnych miejsc. Należy również wspomnieć o ekonomicznych działach, zakładach itp. w ramach instytutów techniczno-produkcyjnych w rodzaju Wszechniższkowskiego Instytutu Zbożowego.

Na szczególną uwagę zasługuje Instytut Ekonomiczny Akademii Nauk ZSRR. We wrześniu 1957 r. liczył on 281 pracowników, z czego 63 samodzielnych i 115 pomocniczych pracowników nauki, 35 pracowników naukowo-technicznych, 19 bibliotekarzy oraz 29 pracowników administracyjno-gospodarczych. W skład Instytutu wchodzi 9 działów (sekcji), biuro statystyczne, oddział redakcyjno-wydawniczy, oddział do spraw aspirantury, biblioteka wraz z dokumentacją i bibliografią oraz dział administracyjno-gospodarczy. Instytut posiada Radę Naukową ogólną i 4 rady naukowe grup poszczególnych działów.

Jednym z tych działów jest dział rolnictwa. Liczy on 30 pracowników, z czego 14 samodzielnych i 16 pomocniczych. Ci ostatni — jak zresztą w całym instytucie — pomagają pracownikom samodzielniemu w zbieraniu i wstępnym opracowywaniu danych, przygotowywaniu literatury przedmiotu, dokonywaniu niektórych obliczeń czy przeliczeń (zasadniczo pracę tego typu należą do obowiązków wspólnego biura statystycznego), a niekiedy biorą na siebie niektóre fragmenty opracowań dokonywanych przez samodzielnych pracowników naukowych.

Czym się obecnie zajmuje dział ekonomiki rolnictwa? Na jego warsztacie znajduje się przede wszystkim metodologia badania i obliczania wydajności pracy w rolnictwie. Trzeba bowiem wiedzieć, że od 3 lat z górą problem ten stał się przedmiotem niesłychanie ożywionej dyskusji wśród ekonomistów Związku Radzieckiego. Przedtem jeszcze dyskutowano w ZSRR nad wydajnością pracy w przemyśle i wyniki tej dyskusji znamy z książek Notkina; prowadzona a nadal w r. b., czego dowodem książka „Problemy metodologii badania i obliczania wydajności pracy”, będąca zbiorem materiałów konferencji naukowej, zwołanej przez Instytut Ekonomiczny w czerwcu 1956 r. Prace w tym zakresie kontynuują się w br.

Ala wróćmy do działu ekonomiki rolnictwa. Jak wspomniano, pracuje on nad wydajnością pracy w rolnictwie i w ramach tych czynności wydał w I kwartale br. pracę zbiorową „O metodach obliczania wydajności pracy w rolnictwie”, a we wrześniu br. zorganizował, do spółki z Instytutem Gosplanu i Wszechniższkowską Akademią, 4-dniową wszechzwiązkową konferencję naukową o identycznym tytule i celu. 10 referatów i ożywiona dyskusja, w której zabierali głos kilkunastu mówców z 80-letnim, pełnym swady i naukowego temperamentu akademikiem Strumilinem na czele — oto wyraz tej konferencji. Przebieg i wyniki obrad zostaną opubli-

kowane w książce, którą Instytut wyda w 1958 r.

Od metodologii badań i obliczeń wydajności pracy dział rolniczy Instytutu przechodzi do analizy czynników wzrostu tej wydajności. Bieże przeto na warsztaty sprawy organizacji pracy w kolchozach, place i dochody kolchozników, elementy postępu technicznego, planowanie wzrostu wydajności pracy itd. Jednocześnie dział bada poziom i dynamikę wydajności pracy w ciągu szeregu lat i w przekroju geograficznym oraz drogi i sposoby podniesienia wydajności pracy w poszczególnych uprawach i działach hodowli. W tym ostatnim przedsięwzięciu pomagają Instytutowi instytuty republikańskie.

Wydajność pracy nie wyczerpuje, rzecz jasna, tematyki działu rolnictwa. W najbliższym czasie zakończą on prace nad potaniem kosztów produkcji rolnej (w r. b. Instytut zwołał na ten temat naradę naukowców radzieckich) i w tym celu ustalił ostatecznie metody obliczania kosztów w kolchozach i MTS oraz zbada zagadnienie rozpiętości pomiędzy kosztami a ceną. Dział rolniczy weźmie się również do zbadań w terenie i do wyciągnięcia wniosków praktycznych co do sprawy wzajemnego stosunku MTS i kolchozów. Trzeba bowiem zauważyć, iż umacnianie i komasacja kolchozów pociągają za sobą zjawiska jakościowo nowe, a rosnąca rola MTS prowadzi do zmiany poglądu na własność kolchozową. Łączy się z tym sprawa niezbędnych zmian i posunąć natury organizacyjnej. I dlatego zadaniem wysłanych w teren pracowników naukowych Instytutu jest zbadać na miejscu różne warunki i wyniki różnych rozwiązań.

Dział rolniczy zajął się, dalej, rozważaniem sprawy aktualnych stosunków umownych między MTS a kolchozem oraz ich wpływem na rozrachunek gospodarczy. W dziale rolniczym znajduje się również czas i miejsce dla problemu efektywności ekonomicznej inwestycji; w br. będzie kontynuowana dyskusja nad projektem metodologii obliczania tej efektywności.

Ponadto część pracowników naukowych działu rolniczego wespół z naukowcami spoza Instytutu została wciągnięta do prac nad podręcznikiem ekonomiki rolnictwa, przeznaczonym dla studentów wyższych szkół ekonomicznych.

Przeglądając wykaz książek i broszur, wydanych pod firmą Instytutu Ekonomicznego Akademii Nauk ZSRR w ciągu ostatnich blisko 11 lat, znajdujemy tam — na 96 pozycji ogółem — 18 pozycji dotyczących rolnictwa.

*) Ekipy pracowników naukowych wyjeżdżają stale w teren i to przeważnie na tzw. głuchą prowincję.

*) Np. Moskiewski Państwowy Instytut Ekonomiczny.

DOKONCZENIE NA STR. 1

Zamówienia przyjmuje i informacji udziela: Dział Zbytu
Z. Ch. O. - Oświęcim - tel. Nr 47, wewn. 20-51 do 54.

